

*До спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.007.067 в Національній академії
внутрішніх справ*

03035, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

ВІДГУК

опонента доктора юридичних наук, доцента Черняка Андрія Миколайовича на дисертацію Швеця Андрія Володимировича «Розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним поводженням з небезпечними матеріалами та речовинами», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми. Кримінальні правопорушення, пов'язані із незаконним поводженням з небезпечними матеріалами, а саме у сфері обігу радіоактивних, хімічних, біологічних та ядерних (РХБЯ) матеріалів відноситься до нових видів протиправної діяльності і полягає у застосуванні або погрозі застосування радіоактивних, хімічних, біологічних та ядерних матеріалів або забруднюючих пристроїв на їх основі для досягнення соціальних, економічних чи політичних цілей.

Відношення світової громадськості до цієї проблеми пройшло декілька етапів – від усвідомлення гіпотетичної загрози РХБЯ до встановлення факту існування тіньового ринку РХБЯ матеріалів. Загроза злочинності у сфері обігу таких речовин та матеріалів посилюється тим, що вона носить, здебільшого, міжнародний характер. Це пояснює особливу увагу, яка приділяється світовою спільнотою питанням протидії даному виду злочинної діяльності, організації міжнародного контролю за поширенням ядерних технологій та матеріалів.

З огляду на зростання рівня злочинності й потребу в оптимізації розслідування таких специфічних кримінальних правопорушень, особливою нагальністю вирізняється наукове розроблення методик з найбільш важливих ключових напрямів, що можливе лише за умови детального вивчення криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень пов'язаних із незаконним поводженням з небезпечними матеріалами.

Варто зауважити, що у процесі досудового слідства кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним поводженням з небезпечними матеріалами передбачених недооцінюється складність розслідування в умовах очевидності, встановлення винних, оскільки підготовка і вчинення таких кримінальних правопорушень здійснюються на досить високому рівні. Така позиція призводить до зниження активності слідчих, неналежному виявленні та фіксації слідової інформації, допускаються слідчі помилки, не досліджуються якісно та у повному обсязі усі обставини кримінального провадження, що

призводить до необґрунтованих рішень, у результаті чого порушуються загальні засади розслідування.

Також, не дивлячись на наявність науково-практичних розробок в галузі радіаційної безпеки, отруйних і сильнодіючих речовин та теоретичного розкриття окремих криміналістичних сторін злочинності у сфері обігу небезпечних матеріалів, усі вони безпосередньо не торкалися її комплексного криміналістичного дослідження. Більше того, всі попередні праці відображали тільки окремі сторони прояву даного виду протиправної діяльності, не проводячи її єдиної систематизації на основі криміналістичних критеріїв. Тому, на сьогодні, існує потреба у розробленні окремої криміналістичної методики організації розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним поводженням з небезпечними матеріалами, тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, використання спеціальних знань в умовах чинного кримінального процесуального законодавства.

Актуальність роботи підкреслюється й тим, що обрана тема дослідження відповідає як *загальнодержавним, так і відомчим пріоритетам* стосовно охорони громадської безпеки та здоров'я населення. Дисертація ґрунтується на положеннях Національної стратегії у сфері прав людини (затвердженої Указом Президента України від 25 серпня 2015 р. № 501/2015), Плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року (затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2015 р. № 1393-р), Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки (схваленої Указом Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015), Концепції реформування (розвитку) пенітенціарної системи України (схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2017 р. № 654-р), Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» (схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015), Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 років (наказ МВС України від 16 березня 2015 р. № 275), Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2018–2020 роки (рішення Вченої ради від 26 грудня 2017 р., протокол № 28).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертантом, у своїй більшості є обґрунтованими і переконливими. Автором використано значну кількість вітчизняних та зарубіжних літературних джерел, законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти України. Список використаних джерел складає 231 найменування.

Дисертант здійснив своє дослідження спираючись на емпіричну базу, яка становлять результати вивчення 158 кримінальних проваджень за ст. 265, 321, 326 КК України, що були розглянуті судами упродовж 2015–2019 рр. з усіх областей України; зведені дані анкетування 80 слідчих та 170 оперативних працівників Національної поліції у Вінницькій, Дніпропетровській, Запорізькій, Житомирській, Львівській, Кіровоградській, Миколаївській, Одеській, Харківській областях та містах Дніпрі, Києві й Харкові; аналітичні узагальнення Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України, Офісу Генерального прокурора, Верховного Суду, Державної судової адміністрації України.

Уміле використання широкого спектру сучасних методів наукового пошуку також позитивно вплинуло на ступінь обґрунтованості сформульованих дисертантом висновків і рекомендацій.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій.

Комплексне опрацювання та систематизація відомостей з наукових джерел і норм права в їх генезисному та порівняльно-правовому аспектах дало можливість А. В. Швецю сформулювати своє бачення наукової проблеми та розробити власні наукові положення, висновки і рекомендації, що відзначаються достовірністю та характеризуються науковою новизною.

До найбільш вагомих наукових положень дисертації, що характеризуються новизною або її елементами, на думку опонента, слід віднести такі:

1) вперше – розкриті зміст та зв'язки елементів криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним поводженням з небезпечними матеріалами, зважаючи на особливості їх розслідування, а саме: предмет посягання; способи підготовки, учинення та приховування; обстановка та слідова картина; особа злочинця; проведена типізація способів вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним поводженням з небезпечними матеріалами відповідно до: предмету кримінального правопорушення, його кількісних та якісних ознак; особливостей обстановки, місця, часу вчинення кримінального правопорушення; можливості здійснення підготовчих дій; 4) наявністю у правопорушника професійних знань, його відношення до сфери обігу небезпечних матеріалів, фізичного стану, психологічних особливостей, мети вчинення кримінального правопорушення 5) галузей обігу РХБЯ матеріалів; визначені типові вихідні слідчі ситуації у розслідуванні таких кримінальних правопорушень (особу затримано під час збуту небезпечних матеріалів; затримано особу, в якій вилучено небезпечні матеріали, мету дій підозрюваного не встановлено; встановлені джерела походження небезпечних матеріалів; встановлено факт вчинення незаконного збуту небезпечних матеріалів; затримано службову особу; спеціальною перевіркою встановлено факти порушень правил поводження з небезпечними матеріалами), що створюються відповідно до кількісно-якісних характеристик первинної криміналістично значимої інформації й особливостей її джерел за схемою

відносин «небезпечний матеріал – подія – особа злочинця», а також тактичні завдання розслідування зазначених кримінальних правопорушень й алгоритм проведення СРД за кожною з них; з'ясовано особливості використання топографічних карт та науково-технічних засобів (лазерний сканер FARO® Laser Scanner Focus3D) під час проведення огляду місця події для фіксації складної топографії місця події, сканування оточення, вимірювань та 3D-документування результатів (результатами сканування є хмара точок об'єкту сканування – своєрідна 3D фотографія, де кожна точка має чітко визначені свої координати з точністю, яка зазначена в характеристиках сканера);

2) *удосконалено* – теоретичні положення щодо поняття та структури методики розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним поводженням з небезпечними матеріалами, яка становить комплекс відомостей про злочинну діяльність, що має пізнавальне (побудова описової моделі кримінально-протиправної діяльності) та аналітичне (встановлення кореляційних зв'язків між елементами, що мають закономірний характер) значення й складається з криміналістичної характеристики; типових слідчих ситуацій та програм їх вирішення; обставин, що підлягають доказуванню; взаємодії слідчого із учасниками розслідування; проведення СРД та інших процесуальних дій; криміналістичної профілактики; сукупність відомостей щодо основних слідів, що відображають картину учинення кримінальних правопорушень досліджуваної категорії; теоретичне обґрунтування необхідності вдосконалення нормативної моделі взаємодії слідчих з працівниками оперативних підрозділів, інспекторами-криміналістами, дільничними офіцерами поліції, кінологічною службою на різних етапах розслідування таких кримінальних правопорушень; організацію і тактику проведення СРД (огляд, допит, обшук);

3) *дістало подальший розвиток* – наукове обґрунтування механізму вчинення кримінальних правопорушень як про функціональний компонент криміналістичної характеристики, що відрізняється з поміж інших найбільшою інформаційністю та поєднує всі її елементи в єдине ціле, на основі чого показана специфіка механізму вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним поводженням з небезпечними матеріалами; характеристика особи злочинця, яка вчиняє кримінальні правопорушення, пов'язані із незаконним поводженням з небезпечними матеріалами, з виокремленням вікових, професійних, групових, психологічних та інших криміналістично значущих ознак, урахування яких сприяє виявленню та розслідуванню цієї категорії кримінальних правопорушень; напрями організації і планування розслідування цього виду кримінальних правопорушень відповідно до визначених типових слідчих ситуацій, з урахуванням обставин, що підлягають встановленню та доказуванню, які виникають на різних етапах розслідування; рекомендації щодо використання спеціальних знань у процесі розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним

поводженням з небезпечними матеріалами, зокрема під час проведення експертиз, отримання письмових висновків спеціалістів, участі спеціалістів у проведенні СРД, допиту експерта.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що матеріали дослідження є конкретним внеском як у криміналістичну науку, так і практику діяльності органів досудового розслідування. Викладені в роботі висновки і пропозиції впроваджено та можуть бути використані в: практичній діяльності правоохоронних органів України – при розробленні та вдосконаленні відомчих нормативно-правових актів, підготовці посібників, методичних рекомендацій з питань розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним поведженням з небезпечними матеріалами; освітньому процесі – при підготовці лекцій, методичних рекомендацій і дидактичних матеріалів з навчальних дисциплін «Криміналістика», «Актуальні проблеми розкриття та розслідування кримінальних правопорушень», а також при проведенні занять за відповідними дисциплінами в системі підвищення кваліфікації слідчих та співробітників оперативних підрозділів.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення, висновки й практичні рекомендації, викладені у дослідженні, обговорювалися на засіданні кафедри криміналістичного забезпечення та судових експертиз Національної академії внутрішніх справ, а результати дослідження були оприлюднені на чотирьох міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Оцінка змісту дисертації. Автор правильно визначає мету дослідження і відповідно до неї визначає завдання дослідження: визначити теоретичні основи формування методики розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним поведженням з небезпечними матеріалами; систематизувати типові способи вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним поведженням з небезпечними матеріалами; охарактеризувати зміст інших основних елементів криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним поведженням з небезпечними матеріалами; виявити особливості початку досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним поведженням з небезпечними матеріалами; виділити типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування зазначеної злочинної діяльності та сформулювати відповідні їм тактичні завдання й окреслити порядок їх вирішення; визначити напрями удосконалення взаємодії слідчих зі співробітниками оперативних підрозділів та іншими суб'єктами; охарактеризувати процесуальні й тактичні особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним поведженням з небезпечними матеріалами.

Дисертація складається із анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних

джерел (231 найменування на 22 сторінках) та додатків. Повний обсяг дисертації становить 269 сторінок, із них основний текст – 225 сторінок.

У вступі обґрунтовано вибір теми дослідження, висвітлено ступінь вивчення проблеми і зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету й завдання, об'єкт і предмет дослідження; розкрито наукову новизну і практичне значення отриманих результатів; подано інформацію про апробацію результатів дослідження, структуру та обсяг дисертації.

Перший розділ «Криміналістична характеристика кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним поводженням з небезпечними матеріалами» присвячений теоретичним питанням предмету дослідження.

Дисертантом надано поняття криміналістична характеристика незаконного поводження з небезпечними матеріалами як системи відомостей, розроблена наукою і практикою, що відрізняє незаконне поводження з небезпечними матеріалами від інших видів кримінальних правопорушень та визначає програму слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, спрямованих на виявлення, розкриття і розслідування кримінальних правопорушень, а також сприяє правильній оцінці слідчої ситуації, що склалася, та визначає перспективно-прогностичну оцінку ходу досудового розслідування.

До головних елементів криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень пов'язаних із незаконним поводженням з небезпечними матеріалами належать: предмет кримінально-протиправного посягання, спосіб вчинення кримінального правопорушення; обстановка вчинення кримінального правопорушення; слідова картина кримінального правопорушення; характеристика особи правопорушника (с. 16–37).

Встановлено, що способами вчинення незаконного поводження з радіоактивними матеріалами (джерелами іонізуючого випромінювання, радіоактивними речовинами, ядерними матеріалами) є придбання, носіння, зберігання, використання, передача, видозмінення, знищення, розпилення або руйнування зазначених матеріалів. Незаконне виготовлення ядерного вибухового пристрою чи пристрою, що розсіює радіоактивний матеріал або випромінює радіацію можливе лише у спосіб виготовлення поза спеціалізованими підприємствами в умовах підпільних лабораторій всупереч встановленого законом порядку щодо створення чи перероблення цих предметів (с. 37–59).

В ході дослідження предмет було детерміновано відповідно до: характеру незаконного поводження з небезпечними матеріалами; галуззю використання; наявності попиту в незаконному обігу. Констатовано, що в незаконному обігу найбільш розповсюджені отруйні чи сильнодіючі речовини, або отруйні чи сильнодіючі лікарські засоби, які зазвичай використовуються, особами, схильними до вживання наркотичних засобів, як спосіб заміни останніх, або як спосіб заробітку шляхом збуту цих речовин та засобів (с. 69). Відомості про обстановку вчинення кримінального правопорушення пов'язаного з незаконним поводженням з небезпечними матеріалами складають такі елементи: місце, час, тривалість та безпосередня обстановка (умови) суспільно-небезпечного діяння (с. 71). Типова «слідова» картина незаконного поводження з небезпечними матеріалами – це речове поле матеріальних і ідеальних джерел інформації (с. 72–74).

Сформовано криміналістичний портрет особи, яка вчиняє кримінальні правопорушення пов'язані із незаконним поводженням з небезпечними матеріалами, зокрема: це громадянин України чоловічої статі, віком від 25 до 35 років, який отримав базову середню освіту, проживає без родини, його ціннісні орієнтації та правосвідомість спрямовані на споживацький спосіб життя, з середнім інтелектом, який здатен на групове вчинення кримінального правопорушення за попередньою змовою у кількості 2–3 осіб, раніше засуджений (с. 84).

Другий розділі «Організація розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним поводженням з небезпечними матеріалами» присвячений особливостям початку досудового розслідування, типовим слідчим ситуаціям та версіям розслідування.

На основі вивчення матеріалів кримінальних проваджень встановлено, що своєчасність прийняття рішення про внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань за фактом вчинення незаконного поводження з небезпечними матеріалами залежить: від часу повідомлення про кримінальне правопорушення, повноти та достовірності отриманої первинної інформації; факту затримання підозрюваного; швидкого та повного зібрання необхідних матеріалів (с. 110).

Доведено, що слідчі ситуації на початковому етапі впливають на визначення завдань розслідування кримінальних правопорушень пов'язаних із незаконним поводженням з небезпечними матеріалами: встановлення події, способу та предмета кримінального правопорушення; виявлення та викриття осіб, які його вчинили; визначення характеру та розміру завданої кримінальним правопорушенням шкоди; виявлення та процесуальне закріплення слідів кримінального правопорушення; встановлення зв'язків незаконного поводження з небезпечними матеріалами з іншими правопорушеннями; виявлення причин та умов, які сприяли вчиненню кримінального правопорушення (з правовим реагуванням на їх усунення).

Типовими слідчими ситуаціями, що формуються на початковому етапі розслідування, є такі: 1) особу затримано під час збуту отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів (слідча ситуація яка переважає серед кримінальних проваджень, розпочатих за ч. 1 ст. 321 КК України; 2) затримано особу, в якій вилучено радіоактивні матеріали, або отруйні чи сильнодіючі речовини, або отруйні чи сильнодіючі лікарські засоби, мету дій підозрюваного не встановлено; 3) джерела іонізуючого випромінювання, радіоактивні речовини, ядерні матеріали, ядерний вибуховий пристрій чи пристрій, що розсіює радіоактивний матеріал або випромінює радіацію, отруйні чи сильнодіючі речовини, або отруйні чи сильнодіючі лікарські засоби, мікробіологічні або інші біологічні агенти чи токсини були знайдені в приміщенні, автомобілі, що належить конкретній особі, та виявлені у зв'язку з проведенням слідчих (розшукових) дій (огляді місця події, обшуку, тощо) або негласних слідчих (розшукових) дій в іншому кримінальному провадженні; 4) встановлено факт вчинення незаконного збуту небезпечних матеріалів, але будь-яка значуща інформація про особу яка збувала відсутня; 5) затримано службову особу (медичного, фармацевтичного працівника), який порушив правила відпуску

отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів; б) спеціальною перевіркою було встановлено факти порушень правил поводження з отруйними чи сильнодіючими речовинами, що не є наркотичними або психотропними чи їх аналогами, або отруйними чи сильнодіючими лікарськими засобами, або з мікробіологічними або іншими біологічними агентами чи токсинами на підприємстві, установі, організації (с. 120–129).

У третьому розділі «Проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним поводженням з небезпечними матеріалами» з'ясовано, що метою проведення огляду місця події є: з'ясування обстановки та обставин розслідуваного кримінального правопорушення; виявлення та фіксація речових доказів, слідів, предметів, що мають значення для кримінального провадження; перевірка показань потерпілого, підозрюваного, свідків про обставини кримінального правопорушення. Окрім детального опису у протоколі, місце події слід додатково фіксувати за допомогою сучасних науково-технічних засобів фіксації: фото- (лазерний сканер FARO® Laser Scanner Focus3D), відеозйомка, або із зображенням схеми, плану, малюнків, креслення тощо).

Проаналізовано основні засоби збирання стороною обвинувачення доказів у кримінальних провадженнях досліджуваної категорії, до яких належать виявлення, огляд, вилучення і забезпечення збереження речових доказів, документів та інших матеріальних носіїв інформації. Вказано, що основними процесуальними способами отримання речових доказів та документів з ознаками речових доказів є огляд та обшук (як слідчі (розшукові) дії) (с. 152–200).

Під час розслідування, залежно від об'єкта дослідження може бути призначено експертизу радіоактивних матеріалів, судово-хімічну або фізико-хімічну, фармацевтичну, фармакологічну, судово-біологічну, судово-медичну, технологічну, судово-бухгалтерську, які мають певну специфіку на відміну від проведення традиційних (почеркознавчої, дактилоскопічної, фоноскопичної, технічної) експертиз, які не мають будь-яких особливостей щодо кримінальних проваджень даної категорії (с. 209).

Акцентовано увагу, що при виборі методів дослідження рішення експертної команди в першу чергу має базуватися на досягненні кінцевої мети дослідження щодо того, чи відносяться вилучені об'єкти до категорії РХБЯ матеріалів, яка їх ступінь суспільної загрози, хто виробник, посередник, перевізник. Відповідна постановка завдання підпорядковує тактику судового експерта: вибір кількості матеріалу, що досліджується, часова та апаратурна послідовність дослідження, тощо. На перспективу покращення роботи експертних установ необхідно створити національну базу даних (банк) для систематизації небезпечних матеріалів, яка буде містити інформацію про особливість та технології виготовлення чи використання небезпечних матеріалів в різні часи на різних підприємствах, установах, організаціях (с. 214).

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації. Позитивно в загальному оцінюючи зміст рукопису дисертації, слід відзначити наявність у

ньому ряду дискусійних питань, нечіткість і недостатню переконливість обґрунтування окремих положень, міркувань та висновків актора, зокрема:

1. Автор розглядаючи та аналізуючи категорію «криміналістична характеристика злочинів», зробив акцент лише на її елементно-компонентному складі, хоча виходячи зі змісту розділу 1 дисертації саме вона є предметом і основним результатом дослідження. Варто звернути увагу, що протягом усього періоду розвитку уявлень про криміналістичну характеристику злочинів вчені були єдині, мабуть, тільки у визнанні наукового значення даної категорії та її системного характеру. Натомість немає ясності в питаннях, чи є криміналістична характеристика продуктом практичної діяльності із розслідування конкретного злочину чи вона – результат наукового узагальнення певної категорії кримінальних проваджень; чи охоплюється нею тільки сфера вчинення кримінального правопорушення або й напрями протидії; чи є вона результатом криміналістичного дослідження або представляє його програму; яке її методологічне і методичне значення, тощо.

Також виникає питання щодо критеріїв обрання структури криміналістичної характеристики у такому вигляді, який запропонований дисертантом у роботі.

Ці питання є принциповими, тому уникати їх не потрібно.

2. У дисертації автор фрагментарно згадує про профілактичну роботу в межах досудового розслідування (с. 43). Проте якісний та кількісний зміст цього питання був би суттєво збільшений за умов більш докладного висвітлення організаційних та тактичних особливостей цього напрямку діяльності. Наприклад, на стор. 83-85 роботи було би доцільним дещо розширити окремі типові прояви віктимної поведінки потерпілих на індивідуальному та масовому рівнях й запропонувати оптимальні профілактичні заходи в роботі з певною категорією громадян у ході досудового розслідування, або за його результатами. Була би цікавою й думка автора, чи достатньо нормативно забезпечені в чинному Кримінальному процесуальному кодексі України питання профілактичної діяльності слідчого?

3. Визначаючи типові слідчі ситуації (як убачається, за критерієм отримання інформації про правопорушення), автор не визначає серед них випадки, якщо таку інформацію повідомляють інші особи або її опубліковано у ЗМІ. Ця ситуація є поширеною у практиці розслідування кримінальних правопорушень та чи характерна вона для досліджуваних кримінальних правопорушень?

4. На стор. 101 дисертації автор аналізує та надає характеристику залучення спеціалістів у складі слідчо-оперативної групи, експертів для проведення експертиз, участі в слідчих діях. Водночас, на думку рецензента, належало виокремити проблемні питання залучення спеціалістів, експертів з різних відомств, проаналізувати їх та визначити шляхи їх подолання у ході досудового розслідування.

5. У підрозділах 2.2, 2.3, 3.1–3.4 дослідження здобувач достатньо змістовно розглядає типові слідчі ситуації, версіювання на початковому етапі розслідування, взаємодію слідчого з оперативними підрозділами, тактичні особливості проведення слідчих (розшукових) дій та використання спеціальних знань.

Системно скомпонована інформаційна складова цих питань могла стати основою відповідного додатку (додатків), наприклад, ситуаційно обумовлених алгоритмів дій слідчого на початковому етапі розслідування, де поблочно можна було сформулювати дії слідчого на рівні опанування слідчої ситуації, прийняття тактичних рішень та запобігання тактичного ризику, дії слідчого на рівні побудови слідчих версій, планування та реалізації слідчих (розшукових) дій, спрямованих на перевірку версій тощо. Аналогічні додатки доречно було би скласти і з переліку типових питань під час допитів підозрюваних, потерпілих, свідків, алгоритмів дій слідчого в умовах несприятливих слідчих ситуацій та тактичних особливостей слідчих (розшукових) дій, стадії призначення судових експертиз.

На думку рецензента, це дещо розгрузило би описову частину роботи, збагатило би теоретичне та практичне значення отриманих автором результатів.

Зазначені зауваження носять дискусійний характер, відображають власну наукову позицію опонента і можуть слугувати підставою для наукової дискусії під час прилюдного захисту дисертації. Зазначені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку праці здобувача.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам (повнота викладу дисертації в опублікованих працях; виконання вимог академічної доброчесності). Основні положення дисертації з належним ступенем повноти були відображені у наукових статтях, підготовлених та опублікованих дисертантом, кількість і якість яких відповідає вимогам щодо публікацій, зарахованих за темою дисертації.

Аналіз тексту дисертації Швеця Андрія Володимировича «Розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним поведженням з небезпечними матеріалами та речовинами» свідчить про відсутність порушень автором вимог академічної доброчесності. У роботі наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень і відомостей; дотримано вимоги норм законодавства про авторське право; надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності; використано методики дослідження та джерела інформації. У роботі не виявлено ознак академічного плагіату, фабрикацій чи фальсифікацій.

Викладені в дисертації рекомендації та конкретні пропозиції щодо удосконалення розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним поведженням з небезпечними матеріалами з урахуванням сучасного стану кримінального процесуального законодавства та правоохоронної діяльності є теоретично обґрунтованими та

аргументованими. Тема дисертації є актуальною, сформульовані автором висновки та рекомендації є достатньо аргументованими, характеризуються науковою новизною та мають значення не лише для криміналістики, кримінального процесу, а й для практики діяльності органів досудового розслідування.

Дисертація написана грамотною юридичною мовою, оформлена відповідно до вимог, що ставляться до такого роду праць та відповідає науковій спеціальності, за якою здійснене дослідження.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК:

Дисертація **Швеця Андрія Володимировича «Розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним поводженням з небезпечними матеріалами та речовинами»**, подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», є самостійною завершеною науковою працею, містить нові науково обґрунтовані результати проведених досліджень, які розв'язують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для науки криміналістики, відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами від 03 квітня 2019 р. № 283), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 (зі змінами від 31.05.2019 р. № 759), та пп. 9–12 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167, а її автор **А. В. Швець заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».**

Ректор Національної академії
Служби безпеки України
доктор юридичних наук, доцент

Андрій ЧЕРНЯК